

wentelt zich om haar as, en die omwenteling geeft ons in 't etmaal den dag en den nacht. God laat de maan om de aarde loopen, en die korter omloop schept ons de maanden. De verschillende standen tegenover de zon geven ons de vier jaargetijden, de vier standen van de maan tot onze aarde de nader door het heilig getal ingestelde weekindeling. En al deze insineringen, en indeelingen, en splitsingen der tijden vormt niet gij, maar vormde de Heere uw God door de beweging die Hij in het leven om u heen heeft ingezet. Even tijn nog gaat die beweging, met haar insineringen, in u zelf voort. Uw pols slaat toont u de beweging van het bloed door uw hart, uw uitademing het in- en uitlaten van de lucht in uw longen. Zestig tot tachtig slagen van uw pols in de minuut, en zestig seconden. En al naar u stand in uw jaren is, gaat 't bij u van kind naar knaap, van knaap naar jongeling, van jongeling naar man, van man naar grijsaard. Tot in heel uw persoon één al doorgaande levensbeweging, die zich keer op keer in een geheel andere verschijning van uw persoon afbeeldt.

Tijd en eeuwigheid staan juist hierin en hierdoor tegen elkander over. In den *Schepper* eeuwige ruste en vandaar eeuwige Sabbath in het rijk der heerlijkheid; maar in het *scheptel* rusteloze heuging en daarom leeft het in den tijd. Dat is niet door de zonde, maar is alzo naar Scheppingsordinantie. De zonde maakt de beweging tot *ernst*, doordien ze de van God gestelde beweging in uw leven verstoert, maar beweging in den tijd is en blijft hier uw levenswet.

In die beweging deelt ook het dierlijk creatuur, maar dit creatuur deelt in de beweging zonder het te willen. Het heeft er geen besef van, er geen inzicht in. Het leeft er in, maar leeft het niet mee.

Gij als mensche daarentegen leeft er niet slechts door en in, maar neemt 't op in uw bewustzijn, doorleeft 't met klaarder of minder klaar besef. Ge geeft er u rekenschap van. En gij kunt althans verstaan het woord Gods, dat ook in dien tijd, met zijn beweging en zijn insinering en indeeling van beweging, over u komt.

Zoo ook nu. Nu er weer een jaar-insinering plaats greep, nu voelt ge dit, nu zegt u dit iets, nu hebt ge daar weet van en rekent er mede.

En ook dat nieuwe jaar heeft een altoos plechtig: in den *beginne*, plechtig omdat uw God voor hem, en ook voor u, dat *begin* uitroep.

Eén Januari is een etmaal als andere dagen, en toch is het een dag die u anders aanvoelt, omdat het nieuw u geschenken zal daarmee zijn dagenreeks inzet.

Als de wever zijn *scheren* spant en de eerste *inslag* door de gespannen draden doet glijden, doet hij op zichzelf niet anders dan wat hij zal voortgaan te doen, tot het geweven stuk af is, en toch spant hij er zich geheel anders bij in. Immers hij weet, dat het goed slagen van heel 't stuk afhangt van de wijze waarop hij die schereng opzet, en de eerste maal de spoel door de draden doet vliegen. Dat eerste opzetten bepaalt heel den verdere gang van het werk. Het is een *begin*, en alle begin heeft juist dit eigenaardige en dit bijzondere, dat het den verdere loop en gang beheerscht.

In den *beginne* was het Woord, en zooals dit Woord in den *beginne* was, zoo is door dit Woord alle ding geschapen. In den *beginne* schiep God den hemel en de aarde, en zooals God hemel en aarde in den *beginne* inette, zoo zijn en blijven nog steeds alle scheppings-ordinantien, ook voor u als mensche.

En dit nu plant zich voort in alle creatuurlijk leven. Ook in uw leven als mensche. Niet de maan bepaalt hoe 't kind was, maar het kind maakt den man. En zoo is er ook telkens in ons menschelek leven een *begin*, een *begin* van een nieuwen weg, en al naar gelang ge bij dit *begin* uw koers kiest, uw weg neemt en het pad inslaat, zal uw loop, uw gang en uw voortgang zijn. Een Fransche spreukwoord zegt: *C'est que le premier pas est le plus difficile*; de kunst zit in den eersten stap. Staat ge voor een tweespalt, zooals alle *begin* dien weer brengt, dan hangt 't er maar van af, op welke van de twee wegen ge uw eersten stap zet. Daarbij moet nagedacht. Daarbij moet geraden. Daarbij moet overlegd. Maar hebt ge eenmaal gekozen, en voor u zelve bepaald: „Dien weg - sla ik in“, dan gaat 't verdere vanzelf. Stap voor stap. Soms gedachtenloos. De weg wijst zich dan vanzelf.

Aan het *begin*, aan het goede *begin* hangt het; maar is dit *begin* eenmaal goed gemaakt, dan zijn de twee punten er die uw rechte levenslijn bepalen, en beweegt ge u langs die nieuwe lijn met zekerheid en vasten gang. Een fout in het *begin* kan 't alles bederven. Een *begin* goed ingezet, kan u op heel 't pad dat volgt, met zegen verzellen.

Door ons telkens voor een *nieuw begin* te plaatsen, roept daarom uw God u even dikwijls tot levenskeuze op en tot al den levensernst, die in zijn een keuze zich uitspreekt.

We zijn voor ons leven persoonlijk verantwoordelijk. Ons leven kunnen we versipen, kunnen we versnipperen, kunnen we bederven, en daarom plaatst God de Heere u telkens voor een *nieuw begin*, om u die verantwoordelijkheid indachtig te maken, en u uwe hooge zedelijke levensroeping te doen gedenken.

Zulk een *begin* nu kan u particulier aangaan, maar 't kan u ook met alle menschen gemeen zijn.

Particulier is er voor u een *uwo des begins* bij het aanvaarden van een betrekking, bij het op u nemen van een levensstaak, bij het aangaan van een huwelijk, bij het ontvangen van een kindeke, waarover ge vader of moeder zult zijn, bij den terugkeer van uw geboortedag, bij een jubilee dat ge vieren mocht, bij een eisen die u toekomt, bij een weduwaats dien ge intreedt, bij het verhuizen naar een andere woonplaats, bij het roepen worden tot een hogere betrekking. Dit alles zijn insineringen in uw particuliere leven, insineringen die alle een *begin*: in den *beginne* op uw levensweg plaatsen, en waarbij van den eersten inzet schier heel uw toekomst afhangt.

Maar nu afgezien van dit particuliere, is er ook zulk een: in den *beginne*, dat ge met allen gemeen hebt, en dit is de stem die ook van het nieuwe jaar uitgaat. God maakt ook die insinering, God zelf is het, die door dit: in den *beginne* in uw levensweg insijndt. En daarom kan ook in dit: in den *beginne* maar al te veel van uw loop en gang, heel dit jaar door, afhangen.

Velen u merken daarvan niets op. Hun is de Nieuwjaarsdag een vreugdedag, een dag van gelukwensen, en van blijf inden in de toekomst. En verder denken ze niet.

Maar zoo doet de man van ernst, doet wie voor God leeft, en bedenkt dat zijn God die jaarwisseling over hem brengt, niet. Wie nabij zijn God leeft, voelt, dat er iets ook met hem gebeurt, en dat het zijn God is, die hem oproept, om bij het zetten van den eersten stap op den nieuwen weg tot zich zelf in te keeren, en zich opnieuw rekenschap te geven van den weg waarop hij wandelt. Hij oversiet zijn levensgang, denkt in of zijn weg ook aldoelde. Hij geeft zich rekenschap van de verhoudingen, waarin hij tot zijn gezin, tot zijn vrienden, tot zijn kerk, tot zijn beroep, tot zijn vaderland staat. Er kan, er moet nu een nieuw *begin* zijn. En met al den ernst die een Christen mensch betaamt, spant hij zich in, om bij dat nieuw *begin* zijn eersten stap zóó te zetten, dat het zijn toekomst niet bederft, maar verheldert en opklaart.

En dan denkt hij 't in, dat dit nieuwe jaar zijn laatste jaar kan zijn; dat ditmaal in het *begin* het einde kan besloten liggen, en zijn God bidt hij 't licht en de wijsheid af, om 't in den *beginne* zóó te verstaan, dat, kwam straks het einde, dit einde hem niet van zijn God scheiden, maar voor eeuwig bij zijn God brengen moge.

Amsterdam, 30 December 1908.

Aan het einde van het jaar richt de blik zich als onwillekeurig nog eenmaal naar den weg, die is afgelegd.

En dan is er zeker stof te over, ook op gebied van Kerk en School, om onzen God te danken.

Er is wel rouw in het hart om degenen, die uit ons midden zijn weggenomen. Vooral na de Synode van Amsterdam trof ons zoo menige droefte slag. Het *memento mori* klonk telkens ons tegen. En waar het mannen waren in de volle kracht van het leven, mannen met uitnemende gaven voor wetenschap en Kerk, die ons ontvallen werden, wordt het verlies te smartelijker gevoeld.

Ook hebben we ons zelf wel aan te klagen, dat zooveel van Gods werk door onze zonde werd bedorven; dat onze ijver voor Gods zaak dikwijls zoo klein was; dat door gebrek aan broederlijke liefde en samenwerking onze kracht zoo vaak versnipperd werd; dat we zoo weinig hebben gedaan, waar het arbeidsveld wit was om te oogsten.

Maar die rouw om hen, die ons zijn voorgaan, en die zelfaanklacht over ons gebrek, mag het oog niet sluiten voor het vele goede, dat God de Heere uit genade ons schonk.

Ons kerkelijk leven won toch aan kracht; geschilden die vroeger ons verdeelden, raakten op den achtergrond of werden vergeten; onze Synode bood een liefelijk beeld van broederlijke eensgezindheid; de kerkelijke scheidsmuren werden op meer dan een plaats weggenomen; vooral de saamsmelting der beide zusterkerken te Rotterdam was ons een oorzaak van rijke vreugde; en hoe klein ons getal ook is, vergeleken bij de massale volkskerk, toch ging van onze Kerken daarom niet minder invloed ten goede op ons volksleven uit.

Zeker, er zijn van die pessimistische aangelegde naturen, die altijd donderwolven aan den hemel zien. Voor wie het verleden altoos schoon en het heden altoos somber is. Maar wie ook maar een oogenblik zich indenk, hoe de toestand in ons land nog geen halve eeuw geleden was, staat verast, dat in zoo korte spanne tijds zulk een machtige omkeer is tot stand gekomen. Heel het land met een net van Christelijke scholen overdekt. Naast de Theologische School te Kampen een Vrije Universiteit op Gereformeerden grondslag. Het aantal onzer Christelijke gymnasia reeds tot zes gestegen. Een Gereformeerde Jongelingsbond, die duizenden leden telt. Een ziekenverpleging, vooral op het gebied van krankzinnigen, die ieder eerbied afdwingt.

Een kerkelijke zending die zich steeds uitbreidt en in het hospitaal te Djogja eere voor den Christelijken naam wint. Een politieke actie die in het parlement reeds meermalen de Christelijke partijen de meerderheid bezorgde. Een wetenschappelijke literatuur, die menig standaardwerk aanwijst, waarin de Gereformeerde beginselen kloek worden gehandhaafd. Een Christelijke pers, die met hoeveel moeite ze ook te kampen heeft, toch den volksgeest in goede richting leidt. Stel daartegenover den tijd van Groen, veldheer zonder leger in het parlement, met een blad, dat telkens uit gebrek aan belangstelling stierf, met een vriendenkring die hem zoo zelden verstond, en vraag u zelf af, of er geen oorzaak is om God te danken, die zulk een herleving van den Christelijken volksgeest ons schonk.

Zelfs in het logge lichaam der Hervormde Kerk wordt de nawerking van deze herleving van het Calvinisme bespeurd. Deugden van het modernisme zijn geteld. Van de verwaterde ethische orthodoxie, die met het Goddelijk gezag der Schrift brak, weendt het volk zich al meer af. Overal staan predikers op, die, al mogen ze dan een ander ideaal van kerkformatie hebben, toch de oude Gereformeerde waarheid weer onder het volk brengen. En hoe weinig we ook wachten van reorganisatieplannen, of van hulpe zoeken bij de Overheid, om van het ongereformeerde synodale instituut bevrijd te worden, van de Gereformeerde prediking, die veld wint, wachten we voor de toekomst alle goede.

Niet dat we daarom blind zijn voor de gevaren, die ons volksleven bedreigen. Vooral in onze groote steden wordt de afval van de Christelijke Kerk, het breken met alle religie, het meeslept worden door den geest der revolutie steeds banger. Onze letterkunde daalt steeds dieper in zedelijk peil. Onze landhoogescholen zijn nog altoos bolwerken van het ongelooft. Onze staatschool levert al wranger vrucht. En zelfs op Christelijk terrein vernietigvuldigt het secte-geest der revolutie steeds banger. Onze letterkunde daalt steeds dieper in zedelijk peil. Onze landhoogescholen zijn nog altoos bolwerken van het ongelooft. Onze staatschool levert al wranger vrucht. En zelfs op Christelijk terrein vernietigvuldigt het secte-geest der revolutie steeds banger. Onze letterkunde daalt steeds dieper in zedelijk peil. Onze landhoogescholen zijn nog altoos bolwerken van het ongelooft. Onze staatschool levert al wranger vrucht. En zelfs op Christelijk terrein vernietigvuldigt het secte-geest der revolutie steeds banger.

Niet dat we daarom blind zijn voor de gevaren, die ons volksleven bedreigen. Vooral in onze groote steden wordt de afval van de Christelijke Kerk, het breken met alle religie, het meeslept worden door den geest der revolutie steeds banger. Onze letterkunde daalt steeds dieper in zedelijk peil. Onze landhoogescholen zijn nog altoos bolwerken van het ongelooft. Onze staatschool levert al wranger vrucht. En zelfs op Christelijk terrein vernietigvuldigt het secte-geest der revolutie steeds banger. Onze letterkunde daalt steeds dieper in zedelijk peil. Onze landhoogescholen zijn nog altoos bolwerken van het ongelooft. Onze staatschool levert al wranger vrucht. En zelfs op Christelijk terrein vernietigvuldigt het secte-geest der revolutie steeds banger.

gevaar, dat in de revolutie schuilt, en dwingt degenen, die nog met ons in het Evangelie het behoud voor ons volksleven zien, steeds beslister en openlijker zich aan onze zijde te scharen.

Zoo toont God de Heere, dat Hij met ons land en volk nog in bijzondere mate bemoeienissen heeft. De kandelelaar van Zijn Woord nam Hij nog niet van ons weg. De inwerking van Zijn geest heeft Hij ons nog niet onttrokken. Het verbond met Nederland heeft Hij nog niet verbroken. En waar in de laatste week van dit jaar zelfs de blijde tijding bevestigd werd, dat onze geliefde Koningin eerlang een kind ons schenken zal, dat den band tusschen Nederland en Oranje's vorstenhuis zal bestendigen, daar gaan we het nieuwe jaar vol hoop voor de toekomst tegen.

Alleen, zij om die trouwe onzes Gods het gevoel van onzen heiligen plicht niet minder. Nog liet Hij ons uit genade de mannen, die de banier hebben opgeheven, en in den strijd ons zijn voorgegaan. Maar het getal hunner jaren klimt. Straks komt, zij het spade, de tijd, dat hun taak zal zijn afgelopen, en een nieuwe generatie hun arbeid zal moeten overnemen. Nu leert de historie van alle eeuwen, dat na zulk een verhoede krachtsinspanning licht een tijd van insinering volgt. Zoo ging het na den heerlijken bloei der eerste Christelijke Kerk. Zoo was het, nadat in de 16de eeuw de Kerkreformatie tot stand kwam. Wordt daarom met te meer ernst de wacht bij het beginsel betrokken, stijgt het gebed te ernstiger op, dat de Geest des Heeren onze kerken en scholen blijve bezielen en leiden. Doe geen valsche gerustheid ons insluimeren bij wat reeds bereikt is, maar worde de worsteling voor de eere onzes Gods en voor de komst van Zijn Koninkrijk, met te heiliger geestdrift voortgezet. En zegne God de Heere ook in dit nieuwe jaar onze Vorstin; vervulde Hij de bede, die voor haar uit het hart van ons volk opstijgt; sterke Hij de mannen, die geroepen zijn om ons volk voor te gaan, en beware Hij onze Kerken bij het licht van Zijn Woord.

De blijde tijding, die Minister Heemskerk namens de Koningin aan ons parlement oracht, heeft het hart van ons volk met stillen dank aan God den Heere verheugd. Dat deze officiële bekendmaking ditmaal in den vorm afweek van wat anders bij gelijke gelegenheden door het Hoofd van den Staat werd meegedeeld aan zijn volk, is om kieschheidsredenen te begrijpen. Daaraan is het niet te wijten, dat het officiële verzoek om onze Koningin in den gebede te gedenken, achterwege is gebleven. Maar we twijfelen niet, of bij de voorbede voor de Overheid, die elken Zondag in onze Kerken geschiedt, zal ook het gebed tot den troon der genade opstijgen, dat de Heere onze God deze blijde verwachting bevestige en ons straks uit onze Koningin een eigenaam schenke voor den troon.

Er staat hier voor ons volk zooveel op het spel.

Met Oranje zijn we machtig geworden. Ons nationaal bestaan is met het Oranje-huis zoo nauw verbonden. Onder de beschutse van Oranje zijn we zoo veilig. En de gedachte, wat Nederland zonder Oranje worden zou, deed zoo bange vrees om het hart slaan.

Daarom was de teleurstelling, die reeds meermalen onze Vorstin trof, zoo pijnlijk ook voor ons volk. Soms dreigde de moed ons te ontzinken. Het scheen, alsof uit den afgehouwen tronk van ons Vorstenhuis geen nieuwe loof meer zou ontspruiten en met onze Vorstin de laatste der Oranjes eens naar het graf zou worden gedragen.

En nu heeft God ons weer hope geschenken.

Reeds is de helft van den duur der zwaargedrukte bereikt, en de gezondheid onzer Vorstin laat niets te wenschen over. En als April in het land komt, viert heel Nederland, zoo God die hope bevestigt, bij de geboorte van een Kroonprins jubelend feest.

Maar laat ons volk, dat hidden kan, te vuriger en te ernstiger den Heere smeecken, dat Hij ditmaal onze Koningin en ons land de smart der teleurstelling spare; dat Hij onze geliefde Vorstin in dezen tijd van verwachting sterke en haar eigen zoo kostbaar leven beware in de moeilijke ure, die haar wacht; en bovenal, dat door Zijne genade ons straks een Koningskind geschenken worde, waarin niet alleen de naam maar ook de rijke geestesgaven en de vrome godsvrucht der Oranjes worden voortgezet.

Hetgeen we over onze doopleden schreven, bezorgde ons nog een tweetal ingezonden stukken, die we gaarne onder de aandacht onzer lezers brengen.

Het ene is van een predikant uit het Noorden.

Hoogachtbare Redacteur.

Ik kan niet nalaten U even te schrijven, dat ik Uwe laatste artikelen over den doop in *De Heraut*, hoewel met vrucht, toch gezins met algeheele instemming gelezen heb. 't Ging me dus daarbij geheel anders dan u wistende N. N., wiens schrijven U zoo vriendelijk waart in Uw artikel optemmen.

Mijne ervaring is dus ook een geheel andere, n.l. deze:

1. dat in de onderscheidens classes, waarin ik verkeerde, altijd weer bleek dat in die kerken, waar niet het *behoort*, maar wel de praktijk werd gevolgd, allen kinderen van belijdende ouders te doopen, dit volstrekt geen bijzondere moeilijkheden opleverde.

Door mij zelf meer dan eens de verzuiging werd geboden van leden, onderlingen en dienaars van gemeenten waar men juist tode met doop getuigen en den aankleve van dien: „Waren wij bij ons ook maar zoo ver“.

2. dat in gemeenten waar het doopen alleen

van kinderen van belijdende leden in gezonden zin en met ernst in toepassing werd (en nog wordt) gebracht, het slechts hoogst zelden voorkwam (en nog komt) dat er ongedoopte kinderen waren (en zijn) en dat de doopsbediening juist zeer geregeld plaats heeft.

3. dat van de toepassing van het daareven door mij genoemde beginsel gevolg was (en is) dat werkelijk ernstige doopleden gemakkelijk in den weg van saanspreking tot belijdenissen kunnen (en komen) en het slechts zeer zelden voorkwam (voorkomt) dat zulk een dooplid naar 't Herv. Genootschap afsakte, en dan bijna altijd omdat de Kerkeraad na herhaalde vermaning over onbekertheid, hem duidelijk maakte dat er tot afwijking zou moeten worden overgegaan.

Wit nu 't Herv. Genootschap denken met open armen ontvangen, dat behoefte de Gereformeerden niet *fabriek* te maken; het toont alleen aan welk een ontbrekende toestand 't daar is!

4. dat het uit dien toestand duidelijk wordt waar het heen gaat, als er van heilighouden van het Verbond geen sprake is; duidelijk wordt dat waar zulk een stand van zaken de heerscheende wordt, de tucht wel teloor gaan moet!

Iets wat ons aan moet sporen 't Verbond naar den Woorde Gods in den zin als door De Litooy werd aangewezen, heilig te houden opdat steeds handhaving der tucht bij ons mogelijk zij en blijve!

Nog eens dus, ik kon u niet danken voor uwe verhandelingen over deze zaak in den zin als N. N. omdat ik geloof, dat wordt zoo nadrukkelijk geleid op het recht van getuigen, dat de Kerken niet ten goede zal blijken te komen.

Maar ook in de tweede plaats, omdat ik meen, dat door de tot hertoe geschreven artikelen van uw hand, de bezwaren van De Litooy, wat ik die goed, niet worden weggenomen.

En ten slotte meen ik, niettegenstaande dit verschil met u, niet maar te torren ook aan de uitspraak van de Synode j., noch te rieken naar independentisme en Kerkelijke anarchie!

Uw dw. dr.

A. Z.

Uit het Noorden.

Op de quaestie zelve nogmaals ingaan achten we overbodig, nu en De Wielinga te Middelburg en De Litooy verklaren kwamen, dat ze met ons doopsweigeren aan kinderen van doopleden afkeuren. Bovendien wordt in dit schrijven niet gerespondeerd. Van de ernstige bezwaren door ons tegen deze doopsweigeren ingebracht, wordt niet een weerdig of genoemd. En wat de geachte schrijver omerkt, dat in verschillende gemeenten, hem bekend, de doopsweigeren zoo uitnemend gewerkt heeft, stoot het getuigenis van onzen correspondent niet omver, dat in andere gemeenten deze maatregel fataal werkte. Bovendien, niet de gevolgen, maar de *beginnen* moeten hier den doorslag geven. Ten slotte zij nog opgemerkt, dat we eerst de publicatie van de Acta der jongste Synode zullen afwachten. Daaruit zal dan wel blijken, dat de Synode over dit vraagstuk geheel anders geoordeeld heeft dan onze inzender meent. En naar we verzoeken, zullen de broeders, die immers van kerkelijk independentisme verklaren niets te willen weten, dan aan de besluiten der Synode zich houden.

Van meer belang is een tweede schrijven, door een eenvoudig gemeentelid ons toegezonden en dat voor de praktijk zeker uitnemende wenken geeft:

Mijnheer de Redacteur!

In *De Heraut* No. 1611 lees ik met genot 't besluit en plan over het zoo belangrijk punt in de Acte van de jongste Synode, befr. den doop onder jonge kinderen.

Het zoo waardig rapport en het besluit der Synode kunnen en willen we van harte erbijdragen, toch kan 't niet nalaten eenige ervaring met te deelen en mijne opmerkingen te redden over dezen grondslag onzer hope der toekomst van de Kerk van Christus. 't Kan zijn uit doen.

Het doen van belijdenissen des Geloofs hangt 't meest af van de ouders. Er zijn Geref. ouders, en hun getal is niet klein, die weinig met hunne lievelingen spreken en bidden over hunne nauwe verbinding tot hun Verbondsgod.

Vele ouders spreken hun zelfs voor: de noodzakelijkheid van hunne omringing van uit de duisternis in het licht, als een jood of heiden, en spreken in 't minst niet over geloofsgehoorsamenheid stellende, dat God alleen alles kan, maar ook moet en mag en wil doen (onder de onderlingen kan men ze gelukkig zelden nog treffen). En juist door de ouders wil God uit geestdrift de leiding der kinderen, zoalag op 't aarde zijn al biddende voor — en met hen; waarom ook wij altijd weer moeten naar „de Vader“ Ps. 71: 17, 18, 19.

„De referaten hierover in 't publiek zijn meestdijns niet eenvoudig en zakelijk genoeg en dan wordt weinig eigen voorbeeld gebruikt. In 't debat hoort men gewoonlijk de *niet vaderlijke* mannen, de vaders zwijgen veelal, om niet hun eigene fout en oordeel uit te spreken. Om in die liefdegeloescheden 't gezag te laten gelden op waardige en passende wijze is zeer moeilijk; maar niet onmogelijk bij onzen Koning; ergo alweer geboden. De onwaardigheid en het onvermogen buiten God, moet al gedurig de groote behoefte opwekken tot gebed, om hulp voor het volbrengen van Gods gebod aan den Vader opgelegd en 't Vaders eed voor het doopwoud, befr. de opleiding van Gods Zaat, „Zijn eigen dom“.

Het opheffen en het opwekken is door God gelegd op Zijne dienstknechten, hierbij ook gevoegd de regereerden. Ieder dezer erkent ook nog al dien ambtelijken last op zijne schouders, maar menigen kan wegens tijdsgebrek zijn op 't droef niet naar elsch volvoeren, waarom bij vele leden der gemeente 't idee schuilt van op de begroting een post uit te trekken tot vergoeding aan dien ouderling die er om vraagt; opdat toch geen der belangen der gemeente geschaad worden door zuinigheid.

Ook gebeurt het meermalen, dat jongelieden na het belijden van hun geloof voor den Kerkeraad bezwaar krijgen over deszelfs eethed, en hebben soms vreeselijke tijden te doorworstelen, ook nog wel bij voldoende kennis, voorbereiding en goeden wandel. Heel licht is ook hier weder de reden: gemis aan gezonde huiselijke leiding in den Geest. O! wat merkt men verwaarloozing der jeugd; een onbepaald steunen op school, kerk en catechisatie, hoegenaamd geen opheffing na 't lezen van Gods Woord, veelal geen openbaar gebed; geen

ouderlijk bezoek op jongel. en jonged. verg.; 's avonds losbandige vrijheid; meer aandacht bij 't versieren van 't lichaam dan der ziel voor God; enkel eens genegde huwelijken; Gods wil (in de jeugd Hem te zoeken eer de kwade dagen komen) veronachtzamen; voor 30 jaar wordt 't slagen van belijdenissen des geloofs geacht als te vermetel, blinde duif en naïjver: als ergrag of verloofde is 't noodzakelijk voor men gaat trouwen; als echtgenoot voor 't doopen. Zeer vele gedoopte leden zonder belijdenissen des geloofs sterven met eenige hope, soms zelfs vrijmoedig, van welke de Heere God Zijne verbeerteljing in hunne gezonde dagen heeft gemist, wegens lauwheid en sleur, ongelooft en beginselootheid, alsmede schuwheid en schaamte voor menschen: de hoofdredenen zijn de vaders. Met 't getuigenis (onontbeerlijk) komt men 't best en ook alleenlijk in orde, wanneer bij oprechte dure beloften der ouders, de onderlingen getuigen worden, 't geen (na synodaal besluit) bij vertrek van den Kerkeraad der gemeente van sarkomst moet overgaan. Men zou zeggen: hiermee komt te veel werk voor den Kerkeraad; maar eilieve, zulke patienten moeten in alle gevallen toch veel bezocht en bewerkt worden en dan is er heel duidelijke reden voor, en niet onmogelijk, onder Gods zegen, tot voordeel van het geloof der ouders en de verbeerteljing van onsen lieven en goeden God. 'k Heb een ouderling gekend (behoefte drukke timmerman), die 's Zondagsmorgens vroeg biddende, dikwijls nittijde naar doopleden, die hij van verre zag staan, en is in Gods hand tot grooten zegen geweest. God hecht groote kracht en invloed aan 't werk van Zijn gezanten en ambtsdragers; maar wil ook werkelijk werk zien, niet alleen per occasie, maar zooals de Drieënige zelf, zonder ophouden en dan op de rechte wijze. Nog weer: onder vergoeding als 't noodzakelijk is. Gilden besteed in den dienst van Gods eer en 't heil van 's Konings legerschen door groote rente en brengen den Heere God met de sleutels bij de sluiting der vensters in den hemel. Het „geloof“ alleenlijk, maar voegt daarbij deugd“ overwint alles en doet bij het genadeloon der overwinning knielen en nederig juichen en loven in blijdschap, door den Heere gelegd in de ziel van Zijne dienstavardigen.

Een lid der Geref. Kerk.

Ongetwijfeld ligt de schuld, dat zoo menig gedoopt lid niet tot belijdenissen des geloofs komt, bij de verkeerde opvoeding door de ouders, en heeft de Kerkeraad daarom in de eerste plaats de ouders van zulk een dooplid te vermanen, dat ze naar Gods Woord hun kinderen den eisch des Verbonds doen verstaan.

Teeftafel.

Dr. J. WOLTER, Hoogleraar in de faculteit der Letteren en Wijsbegeerte. *Het woord, zijn oorsprong en zijn uitlegging.* Rede gehouden bij de overdracht van het Rectoraat aan de Vrije Universiteit op 20 October 1908. Amsterdam. J. W. A. VAN SCHAIK, 1908.

Naar aan van de Vrije Universiteit gebruikelijk is, heeft ook dit jaar, op den stichtingsdag der Universiteit, de rector zijn ambt aan zijn opvolger eerst overgedragen, na het uitspreken eener rede. Het was toen Prof. J. Wolter, die sprak over: *Het woord, zijn oorsprong en zijn uitlegging.* Op deze rede, die al spoedig, nadat zij was gehouden, in druk verscheen, wensch ik hier de aandacht te vestigen.

Een rede als deze is zeker wel allerleest berekend voor ingewijden; voor hen, die met den spreker zich gemakkelijk in een bepaald kring van denkbeelden bewegen; voor, zoal niet uitsluitend vakgenooten, dan toch voor wat men gewoonlijk aanduidt als het geleerde publiek. Maar toch zal deze rede, door den druk uitgezonden ook tot hen voor wie zij niet allerleest bestemd is, al zal ook haar inhoud en haar uitdrukkingwijze voor den eersten keer wat vreemd zijn, niet geheel onverstaaenbaar blijven. De klare en duidelijke wijze toch waarop Prof. Wolter in woord en schrift altijd zijn gedachten weet te uiten, draagt niet weinig bij tot zijn verstaanbaar-blijven zelfs waar hij geen rekening kan houden met de populariteit. Daarbij komt, dat de inhoud dezer rede niet alleen voor philologen van professie en andere geleerden, maar voor ieder, die gewoon is na te denken over wereld en leven, belang heeft.

Wat is het woord; wat is zijn oorsprong; wat zijn de vereischten waaraan moet beantwoordde de uitlegging met name van het *geheven* worden?

Ziedaar drie vragen wel min of meer vreemd voor ieder, die ze zich voor het eerst hoort stellen, of er pas toe gekomen is ze zichzelf te stellen, maar, als het nadenken er maar eenmaal over is ontwaakt, als zoodanig niet meer vreemd. „Door vragen wordt men wijs“, en wie pas voor deze vragen komt weet maar al te goed, dat hij daarin nog niet wijs is; hij begeert het te worden en begrijpt daarom heel goed, dat hij vraagt; dat vraagstellen zelf is hem dan niet meer vreemd.

Wat is het woord; wat is zijn oorsprong; wat zijn de vereischten waaraan moet beantwoordde de uitlegging met name van het *geheven* worden?

Op deze drie vragen nu biedt Wolter u in zijn rede een bevredigend antwoord. En dan is het zeker niet te veel gezegd, dat zulk een antwoord te ontvangen niet alleen van belang is voor de beoefenaars van de wetenschap van den menschelekken *logos*, d.i. van woord en gedachte gelijk deze zich openbaren en geopenbaard hebben in de taal, in de geschiedenis en in de wijsbegeerte; maar dat zulk een antwoord te vernemen ook van belang is voor den predikant en den onderwijzer, voor den schrijver of vertaler op het gebied van nuttige of fraaie letteren, voor den bijbel- en dagblader; kortom, voor ieder, die geroepen is na te denken over, en ontstaan van het menschelekke woord en die met de uitlegging van het geschreven woord telkens te doen heeft. Het is dan ook vooral deze laatste categorie van *Heraut* lezers, die ik bij deze bespreking van Wolter's laatste oratie op het oog heb. Ik wil op de lezing en betuiging er van bij hen, zoo het noodig mocht zijn, aandringen, want indien zij, afgeschrikt door het academisch karakter van deze rede, haar ongelieven zouden laten, zouden ze dit niet doen dan tot schade van zich zelf.

In het eerste deel van zijn rede dan wijst Dr. Wolter aan hoe de oorspronkelijke betekenis van *het woord* niet is, zooals dikwijls wordt gemeend, het atonderlijke louse woord, maar de rede zelf, als uitdrukking van de gedachte. Ungaande van wat ik zou willen noemen de organische gedachte, dat „het geheel eerder is dan de deelen“,

een gedachte, hij erd hier of del duidelijk de rede als gonderlijke wo citeren en es zelf overbodig ook alleen op dat de meening gstaan, als a van naam, om zijn verbonden sinen tot sa welke vlak im bewijzen, „dat zin of rede is oudste taalege door het ges woord lieten le het voorbijgaan als een verbodt gevoel voort te voeld om woel geroeld wordo door verbinde ren toch siet bi wat in de ged als één wordt u in het schrift,

De opmerkin word, als uidi dachte als eenhe wordt gedrukt, als eenheid in d overgang tot het sprong van het a. Deze laatste u Wolter verzuil aan te geven i doet. Hij bedoe sprong; het ont in de ziel van h. Een ieder k woord, door inne welke tegenover evaring staat — Tal van vraag maar al te goed den psychischen Om echter niet in zijn rede te bi weg te banen t slechts dat te u uitlegging, met d rechtstreeksch ver En dan wijst de thaus besta linguisten en psych en zielskundigen. licht der taal, en de taalstudie en p en moet hebben, mocht dit al wein dit anders gewordt.

In verband m linguistische studie aangewezend, dat tusschen intuïtie onbewust en bewu denken de gedach en men hier dus woorden heeft, zo dacht. Dat echter denken — zoo goe — wij daarbij worde beuuste denken ee is van het denken middel eischt voor denken wij bij di. Alnu tracht Dr de eenheden in o tot het resultaat, d is dan de deelen, stellingen en begrip heden zijn, maar di nog ongescheiden v lijke eenheid is es niet het enkele wo kan zijn. Het enke functie in het verba

Deze opvatting v invloed op zijn uiti En dit brengen o deel van deze oratie Uitlegging, exege woonlijk slechts te f In dat, *geschreven* lijke in de uiting“ viel. De menschelek wezen wel één, maar weer verbijzonderd. Van het geschrev legging optikmen kren woord, en vande Het gesproken wo schakel. Maar zij, het gesproken woord bij de exegese, ook maar al te dikwijls vroeger dagen is zijn opvatting van duidelijk tegenover d van te doen uitkom naar uitspraken van hoogleraar COBET. rede een critiek o geleerde en stelt hij t zijn *psychologische* waarbij gelet wordt i woord in de ziel van de *taalkundige* interpu integendeel, men m kunnen lesen, vóór lezen gaat (p. 45). i de *psychologische*, is i *psychologische* interpu Dr. Wolter's nader v voorbeelden waaraan „Ooze Vader“. Ik w er alleen op, dat hij s de *psychologische* in niet met: „geef ons hee mede vertaald, maar b schikking van het oo *dagelijks* brood geel dat al is met name oratie, ook door zij Prof. COBET's metho booten berekend, er lezenswaardige ding dan ook die categorie ik met deze bespreki ook heb, niet verzuim magistraal geschrift, d een pleidooi, in verba de realiteit van het id tegenover de *mechanis* ting aangaande het s zijne uitlegging.

verg. dacht r ziel jken; er de voor is dea urf en nood- genoot onder hoop, te God dagen geloof id en n zijn eerlijk) orde, anders, en (n keraad rgaan. i werk tienden icht en delijke Gods ouders goeden hoeflig oorgens pleden, is hand grote eranten k werk als o de ling als o dienst a leger- a fiore veesters ; maar n doet eien en p, door dienst- Kerk.) menig geloofs oor de rom in ulk een Gods erbonds

faculteit ord, zijn uden bij de Vrije steidam.

aukelijk idag dier zijn op- trepen KOLTJER, ang en spoedig, rtschee, e deken

alereerst de met epaalen or, zool voor wat publiek. ik uitge- allereerst en haar vreemd De klare Woltjer ten weet zija ver- rekening zij komt, en voor eeleerden, e deken

rsprong; et beant- o het ge- r vreemd rt hoort zichzelf naar een- niet meer", en wie ar al te ij begeert eel goed, hem dan

ong; wat worden en woord n woord- ger a in zo dan is zulk een n belang flap van rood en n antwoor den predi- trrijver of fraise ; kortom, ken over word en woord k vooral k word- g, die ik te oratie en be- dig mocht nkt door eda, haer niet doen

dan wijst ke beto- tijn wordt i, maar de Uigaa- rganische e deelen",

Dereenigingsteden.

NOORD-BRABANT EN LIMBURG.

II.

In ons vorig artikel wisten we er reeds op, hoe men in Venlo er toe gedwongen wordt, zelve te gaan bouwen voor den Evangelisatie- arbeid, indien dit ook maar eenigzins mogelijk is. In Eindhoven is het trouwen evenzoo.

Dat men, vooral in Limburg, nog niet al te vasten voet vertegen heeft, kan overigens daaruit blijken, dat aldaar nog geen steen het eigendom van den Evangelisatie- arbeid der Geref. Kerken is, terwijl de Ned. Hervormden scholen en lokalen bouwen uit een ruime beurs.

De zaak staat voor de Gereformeerden zóó, dat in 1907-1908 in verbinding tot het boek- jaar 1906-1907 een vermeerdering van giften van de Gereformeerde Kerken en van vereen- gingen viel waar te nemen, maar een bijna even- groote vermindering van giften van particulieren.

Wel hebben de collecten een krachtigen steun verleend, maar men begrijpt licht, dat onder deze omstandigheden het werk niet op zoo uitgebreide schaal kon voortgezet worden als wel gewenst was.

Er wordt dan ook met zorg en met moeite gearbeid.

Maar gelukkig kan er bijgevoegd worden, dat er tot nu toe met zegen is gearbeid gewor- den. Dat valt het meest op, als men den toe- stand van thans vergelijkt met dien van een- tiental jaren geleden, zoals men dien kan leeren kennen uit de oude jaarverslagen.

Toen was Breda kort geleden als Geref. Kerk tot openbaring gekomen. Ook Tilburg. Raams- donk werd nog beaard door Br. Dekker. In Venlo was een woning gehuurd en het werk pas beëindigd.

En nu? Raamsdonk is reeds een zelfstandige Geref. Kerk geworden en bezit al sedert eenige jaren een eigen Diaconus des Woords. Venlo blijft ondanks de vlottende bevolking een finke zendingsspoet. En Roermond, Roosendaal en Eindhoven zijn sedert onder beaardiging ge- komen. Ja, wij kunnen thans Eindhoven reeds onder de Geref. Kerken tellen; wel klein is zij nog, maar ook groot genoeg om als Kerk, ge- steund door de Deputaten voor den Evangeli- satie- arbeid, te bestaan.

Dat is bemoedigend!

En op al die plaatsen is een vast aanknoo- pingpunt voor den arbeid onder Roomschen om hun 't Woord des Heeren te brengen. Dit alles kon, mede door de hulp van buiten Brabant, tot stand komen.

Uit de verslagen der Broeders in deren arbeid, Da. Binnema en den heer H. Dekker, geven wij vervolgens een overzicht. Bijzonderheden omtrent den arbeid wi. Da. Binnema van Tilburg gaarne mededeelen, als deze of gene Kerk- raad hem daartoe op een avond in de week, of kan dit niet, dan desnoods op een Zondag, gelegenheid geeft.

Hij is nog vol ijver en moed. En menigeen is, na hem over 't donkere Zuiden gehoord te hebben, ijverig en belangstellend geworden. Zijn meeste bezoeken golden dit jaar Eindhoven en omstreken, n. Stratum, Wonsel, Sijp, Geldrop en Valkenswaard. In Stratum, omid- delijk aan Eindhoven vast, staat het vergader- gebouw, een eenvoudig burgerhuis, klein, maar toch hoe langer hoe meer bezech. Daar werd dit jaar door hem 36 maal gecatechiseerd en menigmaal 't Woord des Heeren gepredikt, ter- wijl veel menschen bezocht werden. Ook andere predikanten brachten daar 't Woord der Waar- heid, en de Heere wrocht kennelijk wonder, zoo zelfs, dat er een opgewekt Christelijk leven ontstond. Niet alleen uit genoemde dorpen, maar zelfs uit Veldhoven rijt nu van Stratum verwijderd, komen, als er dienst des Woords is, een 6 of 7-tal toehoorders. En wat kon daar nog meer geschieden, zoo er een eigen diaconus des Woords was? Er is begerte, een zoeken.

Door de vele collecte reizen kon Da. Binnema Roosendaal slechts drie Zondagen dienen. Doch door andere predikanten werd daar nogal eens 't Woord bediend, zoodat er ongeveer twintig van de 52 Zondagen niet behoefde gelyzen te worden. De opkomsten zijn echter niet groot. Sommigen kunnen slechts een enkele maal komen, daar zij als rijk- of spoorweg ambtenaren veel verplichtten Zondagsdienst hebben. Het aantal belangstellenden is daar evenwel niet vermin- derd, dan alleen door het vertrek naar elders van een groot en trouw opkomend gezin.

Voorts leidde Da. Binnema een begravenis te Valkenswaard; bezocht een gezin te Biek en Donk en een paar malen Baris-Nassau- grens. Te Venlo bediende Z. Erw. tweemaal het H. Avondmaal.

En nu vergeet men daarbij niet, dat Da. Binnema voor de helft predikant van Tilburg is en te Helmond 35 maal consulentdienst (catechistat) deed. Ook Tilburg gaat gestadig vooruit, en daar geeft de Heere stof tot blijdschap en dank.

Limburg heeft niet zooveel posten. De naam aan Limburg gelegen Geref. Kerk is die van Heleneveen op de grens van Noord-Brabant, in de veenen van 'de Peel' gelegen. Met het oog op de reisgelegenheid echter is aan de Kerk van Helmond de verzorging der Gereformeerden in Limburg opgedragen. Het boeken van Lid- maten, het toelaten tot het H. Avondmaal en het uitreiken der Sacramenten moet dus steeds onder medewerking van deze kleine kern- plaatsen vinden. Limburg zelf telt nog geen enkele Geref. Kerk, en slechts een tweetal vergaderplaatsen; al het overige, daar te doen, moet 'in de ver- aarolijng' geschieden en door Br. H. Dekker.

Venlo — waarvan we reeds iets mededeelden — is de grootste evangelisatie-post. Vandaar gaat Br. Dekkers arbeid uit. Daar houdt hij geregeld tweemaal 's Zondags godsdienstcfeening, die door 40 tot 60 personen 's morgens en 20 tot 30 personen des avonds bezocht wordt; voorts heeft hij er een Zondagschool voor ruim 50 leerlingen. De toehoorders in den morgen- dienst zijn ten deele uit omliggende dorpen af- komstig. Ook is er nog een Jongelings- en een Jongedochters-vereeniging. Van de catechistaten wordt door een groot personen, waaronder ook militair, daar in garnizoen, gebruik gemaakt. Dit jaar werden twee catechistaten na be- lidenis tot het Avondmaal toegelaten. Van de afzonderlijk voor militairen gehouden catechistate werd door een tiental dit jaar vijf getrouw ge- wijen gemaakt. Zoo werd ook het oordeel van Br. Dekker gehouden Militair Tuis- tamen- lijke druk bezocht. Ware de protestantische be- volking te Venlo en vooral de gereformeerde niet zoo vlottend, men zou aan de gedachte tot het instellen der ambten reeds gevolg gegeven hebben.

In Roermond is het niet zoo rooskleurig. Toch wordt daar wekelijks nog aan 9 catechistaten onderwijs gegeven. Een kleine Zondagschool wordt er door den heer Van Huizen geleid. Maar het aantal hoorders bij de godsdienst- oefeningen is bedroevend gering. Want weinig protestanten blijven op den duur gaarne in

Roermond, als zij nog eenigen ernst berispen en in de gelegenheid zijn, naar elders te gaan.

Te Maasricht heeft Br. Dekker voorts nagaan, te Simpelveld drie en te Valkenburg, waar dit jaar gewonnen werd, vijf catechistaten. Zoo geeft Br. Dekker op 6 plaatsen binnen onze grenzen catechistisch onderwijs, daar hij ook te Helene- veen gedurende den winter catechiseert.

Voorts worden tal van 'verstrooiden' in on- derscheiden plaatsen door hem bezocht en maakte hij zijn arbeid tevens aan tractaat- en Bijbel- verspreiding dienstbaar, terwijl hij de gelegenheid om in sterfhoven het Evangelie te brengen, al aan siekbedden te spreken, ook met menschen, die onse godsdienst oefeningen niet bezoeken, niet ongebruikt laat v. orbijgaan.

En meene nu niemand, dat daarbij geenlei tegenstand te wachten is. Ook deze arbeid gaat door goed en kwaad gerucht steeds voort. Naast het bijgehoofd zoekt ook het ongelof af te trekken.

We hebben hier eenigzins uitvoerig weerge- geven, bijna geheel het officiële verslag vol- gende, al datgene wat tot belangstelling in den Evangelisatie- arbeid in Brabant en Limburg wekken kan, en besluiten thans met het woord van den verslaggever tot het onse te maken:

'Vergeet Brabant en Limburg niet. Er is zooveel te bidden, maar als gij biddt om de komst van Gods Koninkrijk, leg dan onzen Vader in de hemelen ook de nooden van het donkere Zuiden voor.

'En indien u de Heere welvaren heeft gegeven, offer dan ook iets voor de behoeften van Brabant en Limburg.

Uit de Pers.

Slechts nu en dan kunnen we ons veroorloven uit de keurige verklaring, die Dr. Wielers van Arnhem in de *Gedachte Kerk* van onse iustitische formulieren geeft, een stuk in ons pers- overzicht over te nemen.

Ziehier wat hij naar aanleiding van het Huwelijksformulier over het probleem van de echtscheiding zegt:

In de christelijke kerk is vanouds de zaak der echtscheiding een probleem geweest, dat ook thans nog niet geheel bevredigend is opgelost. Door de Roomsche kerk wordt in beginsel alle recht tot echtscheiding finaal gelogt. Volkom- en in overeenstemming met het dogma, dat het huwelijk een sacrament is, gaat Rome van het standpunt uit, dat een huwelijk, hetwelk in den kerkelijken vorm gesloten en door eerkelijke s- bij- woningen (copula carnalis) bevestigd is, in geen geval, ook niet om hoerig, mag verbroken worden. De eenige macht, die het huwelijk ontbinden kan, is de dood.

Toch heeft Rome gevoeld, dat in de praktijk zich gevallen voordoen, waarbij het onmogelijk is den eisch tot eerkelijke samenleving te handhaven. Vandaar de onderscheiding tusschen de losmaking van een huwelijk door *verbreking van den eerkelijken band* (separatio quoad vinculum) en de losmaking van een huwelijk alleen door *verbreking van de eerkelijke samenleving* (separatio quoad consortium et mensam). Deze laatste wordt gewoonlijk *echtscheiding tusschen tafel en bed* genoemd en is principieel van de eerkelijke echtscheiding geheel verschillend. Man en vrouw blijven gehuwd, maar verbinden zich voortaan ieder afzonderlijk te leven. Het beginsel des huwelijks blijft, alleen de praktische toepassing valt weg.

Zulk een scheiding tusschen tafel en bed wordt Rome voornamelijk uit ten einde den weg te effenen voor *gehouden*, em in een monnikorde in te treden of den priestermantel aan te doen. Ook laat de Roomsche kerk zulk een praktische scheiding toe in gevallen, waarbij door zware mislanding, kwaadwillige verlaten, en dergelijke schanden, de samenleving onmogelijk is geworden.

De kerken van het protestantisme hebben zich van den aanvang af op veel ruimer standpunt gesteld. Echtscheiding voor alid tusschen tafel en bed werd door de reformatoren aanvankelijk verworpen. Daarcakegen verleggen zij geheel overeenkomstig hun beginsel, dat het huwelijk een wereldsche aangelegenheid is, de zaak der echtscheiding naar de wereldsche rechtbank. Uit kracht van een rechterlijk vonnis kan de huwelijks- band geheel worden losgemaakt, niet alleen wegens echtscheiding in den eigenlijken zin, maar ook wegens schandelijke feiten, die met echtscheiding op één lijn zijn te stellen, als ondragelijke mishandelingen, trouwelooze verlaten, het plegen van een misdad waarop de doodstraf staat, e. d. In Pruisen ging men nog verder door echtscheiding toe te laten, wanneer een huwelijk kinderloos bleef en man en vrouw eenparig verklaarden om die reden het huwelijk te willen ontbinden, of ook wanneer man en vrouw verklaarden een onoverwinnelijken afkeer van elkander te hebben. Men naderde alzo de be- ginselen van het oude Roomsche recht, waarbij volkomen vrijheid om te scheiden, zelfs zonder tusschenkomst van de overheid, werd toegestaan.

Vooral aan den man werd in de dagen van oud- Rome een vrijheid in huwelijkszaken gegund, die tot wilkeker leidde. Zoo vermeldt Prof. Fabius enkele gevallen, die teekenen zijn. Sulpicius Gajus scheide zich van zijne vrouw, omdat zij zich met ongedekte hoofde, dus als een ongehuwde, op straat had begeven. Publius Sempromius Sophus handelde eveneens, omdat zijn vrouw buiten zijn weten een verooting in de schouder had bij- gewoond. En als de vrienden van Aemilius Paulus, nadat deze zich van Papiria had gescheiden, hem herinnerden aan hare deugden, gaf hij slechts dit ten antwoord, dat een schoen, hoerier onberispelijk voor het oog, nochtans pijnlijke knellen kon.

Voorwaar, een ideale toestand voor de mannen der huwelijksvrijheid in onze dagen!

Maar ook dan, maar overwegt, dat in het Roomsche recht deze ideale vrijheid tot zoon- dende losbandigheid aanleiding gaf, dat van over- dede dwerg bepalingen moesten gemaakt, om het sedebed, dat van de echtscheiding het gevolg was, tegen te gaan. Vooral de christenkeuren vaardigden weten uit, waardoor aan de wilkeker huwelijksontbindingen o. a. door vermogensaandelen perken werden gesteld.

De geschiedenis is daar als leermeesteres, om op het punt der echtscheiding eer te streng, dan te goedgeest te zijn. De ervaring heeft geleerd, dat overal waar de echtscheiding gemakkelij ge- maakt wordt, de sterkte pijler die de maatschappij, het redelijk leven, draagt, wordt ondergraven. Zelfs door theoretici, die het beginsel der vrije liefde van ganser harte huldigen, wordt gearaid de theorie in praktijk te brengen uit rechtmatige vrees voor de heilloose gevolgen. Het mag ons daarom een stof tot dank zijn, dat de revolutie, hoe zij ook op de edelste instellingen Gods op aarde haar ver- woestende aanvallen heeft beproefd, het huwelijk gespaard deed blijven. Het is waar, door het huwelijk geheel onder staatscontrole te stellen, zonder het recht der kerk en de vrijheid der personen te eer- bidden, heeft de revolutionaire staat het beginsel van het christelijke huwelijk miskend, maar over het algemeen bleef het wesen van het huwelijk eel onaangetast. Vooral in een land als het onse is de huwelijksband ook staatsrechtelijk een vaste band. Echtscheiding brengt een omslag van formaliteiten en kosten mede, waardoor menigen, die anders echtscheiding zoeken zou, van een proces wordt weerhouden. En het is sedeljk heilzaam wanneer man en vrouw weten, dat zij, gelijk de volksmond het noemt, niet gemakkelijk van elkaar af kunnen.

Toch blijft er nog reden tot klacht.

Het lijkt geen twijfel, of de meeste der moderne staatswetten staan in de zaak der echtscheiding principieel niet op het standpunt van het evan- gelie, maar dat der revolutie. In de Code Napo- leon (art. 229 v.v.), die voor het moderne staats- recht van zoo enormen invloed geweest is, worden als echtscheidingsgronden niet alleen echtscheik en daarmee gelijkaardige misdaden genoemd, maar

ook de wederzijdsche wilaverklaring van man en vrouw. En nu moge het waar zijn, dat onse wet een dergelijke echtscheidingsgrond niet erkent, maar het is geen geheim meer voor ons volk, dat ook zonder echtscheik en dergelijke schanden, bij de tegenwoordige wetgeving de staat scheiding toelaat. Het is een eenvoudige truc. Man of vrouw beschuldigen elkander van overspel, en daar de staat de waarheid der beschuldiging niet onder- dekt, is de weg tot echtscheiding vrij. Er is geen twijfel aan, of ons tegenwoordig staatsrecht gaat niet uit van het beginsel, dat het huwelijk een instelling Gods is, maar het staat op den revo- lutionaire grondslag: het huwelijk een burgerlijk contract. Inzake de echtscheiding stelt de moderne staat zich niet op het standpunt: Wat God heeft samengevoegd, scheide de mensch niet, maar op het standpunt, dat wat de staat heeft samen- gevoegd, ook door den staat gescheiden mag worden.

Hieruit vloeit een roeping voort voor de kerk van Christus.

De kerk worde zich haar taak bewust, ook voor de Goddelijke ordinarie des huwelijks haar geuigenis in de wereld uit te roepen. Telooz reeds heeft de kerk des Heeren zich de verne- derde verhouding laten welgevallen, waarin de staat haar ten aanzien van het huwelijk geplaatst heeft. Telooz is de kerk dienare geweest van een onge- loovige overheid, waar zij voor haar vrijheid had moeten pleiten en strijden. In een vorig artikel wisten wij er reeds op, hoe Dr. Kuyper in zijn Gemeene Gratie de kerk bij deze hare roeping bepaalt en o. a. voorstelt, dat een vertegenwoor- diging der gezamenlijke kerken in het leven worde geroepen, als een bijzonder lichaam, waarmede de overheid onderhandelen kan. Vooral in de zaak der echtscheiding heeft de kerk, aan wie de Voor- den Gods zijn toebetrouwd, op haar hoede te zijn. Mag zij zich in dezen een wet laten voorschrij- ven, die tegen de Goddelijke wet indruischt? Moet zij een huwelijk aanvaarden, dat door de overheid goedgekeurd, maar door de Overheid der overheden afgekeurd wordt?

Terecht houdt Dr. Kuyper ons volk voor: »Vooral van de zijde der echtscheiding dreigt hier gevaar. Staat de overheid toe, dat personen, wier huwelijk zij voor onthouden verklaart, opnieuw huwen, dan kan en mag de kerk dat nieuwe huwelijk niet erkennen, indien, naar haar eigen oordeel, de echtscheiding niet heeft mogen, en dus feitelijk niet heeft kunnen plaatsgrijpen.« Dr. Kuyper geeft daarom den volgenden raad: »Nu is het bij desen stand van zaken, zeker het meest gewenscht, dat de Kerk, door tijdig ingediend protest, de Over- heid afhoude van zulke onberaden stappen; maar laat dit niet, en wordt almeer de grondslag van het Christelijk huwelijk losgelaten, dan wordt hier- uit voor de Kerken de zeer stellige plicht geboren om binnen haar eigen kring den grondslag, die door het Evangelie voor het huwelijk is gelegd, te handhaven. En ware het al, dat andere pro- testantische Kerken hiervan de noodzakelijkheid niet inzien, dan zou toch de Gereformeerde Kerk hier niet stil mogen zitten. Voor haar toch is de be- lidenis van het Genadeverbond een essentieel- stiel van haar kerkelijk optreden, en daar het Ge- nadeverbond ook met de kinderen der geloovigen rekent, kan het huwelijk niet buiten den kring van haar belidenis worden gesloten.«

Merkwaardig is, hoe reeds in den tijd der reformatie op dit punt door onze kerken met de overheid gestreden is. Zoo bepaalde de Synode van Dordt, 1574, in art. 88: »Overmits de Offi- cialen des antichrist in het pseudom de autoriteit en het recht der overheden in de echtscheiding aan zich getrokken hebben, zoo zal de magistraat door de diaconen uit Gods Woord geboden en vermaand worden, dat se naar uitwijzen van het Woord Gods en andere wetten diegenen helpen, welke in zoodanige zaken hare hulpe behoeven en begeeren.« Blijkens het artikel, dat volgt, gleg hier het verschil met de overheid niet over te speeiden, maar juist over (na Roomsche beginsel) gewenigde losmaking des huwelijks, maar een synodaal besluit als het genoemde doet ons toch zien, dat de kerk op haar post stond, om voor de ordinarie Gods te waken.

Dat ook onze kerk in dezen het pand der ordi- nantie sulver beware.

Daarom zal noodig zijn, dat zijpelve zich de huwelijksbeginselen bewust zijn. Het is nog geen uitgemakte zaak onder ons, of een andere grond tot echtscheiding mag aanvaard dan die in Matth. 19 is genoemd. Is het Woord van Jesus hier absoluut te verstaan, of mogen in de praktijk sommige misdaden, als trouwelooze verlaten, dierlijke mishandeling enz. met echtscheik op één lijn gesteld? Gaat onse overheid niet te ver met bijv. echtscheiding toe te laten, wanneer man of vrouw tot een gevangenisstraf van 20 jaar ver- oordeeld wordt? Waar ligt de grens naar Calvi- nistische levensbeschouwing, of liever naar het Woord van God?

Ziedaar vragen, die, omdat zij ook de beginselen van het staatsrecht raken, niet door de kerk alleen kunnen worden opgelost, maar waarin zij rich- door de christelijke wetenschap moet laten voor- lichten. In zijn 'Beschoouwingen over het huwelijk' af Prof. Fabius reeds kostelijke wenken. Laat er een voortvaren zijn in de handhaving van de ordinarie en in het opkomen voor de eere Gods ook op het heilig erf van den huwelijken staat.

Officiële Berichten.

Voorloopig kan de heer H. Fokkens, Theol. cand. te Stadskanaal, geen beroep in overweging nemen, wijl de benoeming tot assistent geestelijk verzorger van 'Veldwijk' door hem is aan- genomen.

Kort verslag van de vergadering der Geref. kerken in de classis Almkerk, gehouden Donderdag 17 December te Nieuwendijk.

1. Da. T. H. de Jonge, als Diacon der roe- pendekerk Sleuwyk, verzoekt te zingen Ps. 84: 1, las Psalm 103, en ging voor in gebed.

2. Alle kerken waren wettig vertegenwoordigd.

3. Het Moderamen werd aldus saamgesteld: Da. de Jonge, praesider; Da. Rispens, assessor; Da. Botin, scriba.

4. De notulen der vergadering van 10 Sept. werden gelezen en behoudens een enkele aan- merking goedgekeurd en vastgesteld.

5. Ingekomen een bericht van de classe Harderwijk, inzake de weeropneming van br. A. v. d. Zonden te Putten, voorheen emeritus pred. der Geref. kerk van Arnhem, in de ge- meenschap der Geref. kerke; welk bericht voor kennisgeving wordt aangenomen.

6. Da. W. Bosch brengt schriftelijk rapport uit van de gehouden kerkvisite.

Brede bespreking volgt over de verplichting der kerken, om te stipuleren volgens besluit der Gener. Syn. te Utrecht 1905, in zake art. 13.

Aangenomen wordt een voorstel van Da. Rispens, luidende: De classis Almkerk, gehoord hebbende naar aanleiding van het rapport van kerkvisitatoren, dat geen der kerken heeft ge- stipuleerd, verzoekt de kerken deze zaak te be- spreken en in orde te brengen, en daarvan op de volgende vergadering verslag uit te brengen.

7. Het ondersoek naar Art. 4 D. K. O. heeft plaats.

De kerk van Andel doet een verbliffende mededeeling over een tuchtquaestie.

Dr. Oost uit Meeuwen vraagt den raad der vergadering voor een tuchtzaak; doch daar hij niet uit naam van den kerkeraad vraagt, wordt de zaak naar den kerkeraad van Meeuwen gereserveerd.

De kerkeraad van Werkendam B vraagt en verkrijgt advies, om een lidmaat onder den za- trap der kerkelijke censuur te stellen.

8. Bij acclamatie wordt tot deputaat voor de kas van Art. 13 D. K. O. br. C. A. Koekkoek ge- kozen, in plaats van den overleden br. de Leeuw Br. T. H. Rombout wordt secundus deputaat, Br. Oost wordt benoemd tot deputaat voor de Evangelisatie.

9. De collecten voor 't volgende kwartaal zijn: Theol. faculteit en Evangelisatie- arbeid in N. Br. en Limburg.

10. De collecten voor Theol. School en hulp- behoevende kerken worden getind.

11. De volgende classale vergadering zal samengeroepen worden door Werkendam A. en gehouden 18 Maart te Nieuwendijk.

12. De vacaturebeurten worden geregeld voor Waardhuizen aldus: 3 Jan. Da. Goedbloed, 31 Jan. Da. de Jonge, 28 Febr. Da. Oslaga, 28 Maart Da. Rispens.

Voor Gieten: 20 Dec. Da. Oslaga, 10 Jan. Da. Rispens, 31 Jan. Da. Bosch, 27 Febr. Da. Botin, 14 Maart Da. Goedbloed.

Duizen wenscht geen vaste regeling om der- wille van het beroepingswerk.

13. De assessor Da. Rispens gaat voor in dankgebed, en de praeses sluit de vergadering.

Namens de classis:

H. L. Botin, scriba.

Buitenland

Rusland. De Heilige Synode en graaf Tolstoj.

In September van dit jaar werd in Rusland door zijn vele vrienden en geestverwanten graaf Leo Tolstoj op zijn 80sten verjaardag gebeduld. De Heilige Synode had een geschrift laten uitgaan tot alle ware zonen van de Grieksch- orthodoxe kerk, om hen te vermanen aan die manifestatie geen deel te nemen, 'ten einde aan het strafgericht Gods te ontkomen' — terwijl daarin den geestelijken wordt aanbevolen zorg te dragen voor de verbreiding van zulke ge- schriften, die het verkeerde van Tolstoj's werken in het licht stellen.

Het komt ons voor, dat het wijzen van de Heilige Synode geweest zou zijn, indien zij zich bepaald had tot het uitspreken van de laatste gelachte. Immers indien deze vergadering zich herinnerd had, wat in der tijd de opperprocurator der Heilige Synode van het Russische boeren- volk gezegd had, toen hij critiek uitoefende over het onvruchtbare, dooddelijke formalisme zijner kerk, dat volk met de Atheners gelijk stellende die 'den onbekenden God' aanbaden, dan zou de vraag door haar zeker gesteld zijn, of niet mede door de schuld van de hoogste kerkelijke vergadering, de geestelijke toestand van het volk zoodanig gewonden was, dat de denkbeelden van Tolstoj ingang bij velen vonden, en dan was menig hard woord achterwege gebleven. Eene waarschuwing tegen de revolutionaire leer van den graaf was dan toch ook op zijn plaats geweest.

Tolstoj heeft geen kennis aan de verdorven- heid van de menschelijke natuur. Men behoeft zich slechts tot ware zedelijkheid in te spannen en dan kan de mensch zich over zijn boosheid heen zetten en dan wordt ieder gelukkig, en is ook de sociale ellende der weldermer; — van de grondstelling gaat de geniale schrijver uit. De macht der zeliucht kent hij niet. De gedachte, dat de menschen niet alleen als individuen moeten beschouwd worden, maar ook deel uitmaken der menscheid, wordt door Tolstoj verworpen; nationale, sociale en kerkelijke ban- den worden door hem als onredelijk en schadelijk verworpen, evenals de beschaving; eerst wanneer dat alles op zij is gezet, komt de mensch tot volmaaktheid en dan wordt zijn ideaal: het hemelrijk op aarde, verwezenlijkt. Ideal is het meest absolute anachisme, dat deze wijze en dichter predikt. Dit neemt niet weg dat de fijne zielkundige analyse van karakter, de levendige voorstelling van personen en zaken in den Russischen schrijver te bewonderen zijn. Zij die Russische toestanden kennen, moeten toegeven, dat de critiek, dien Tolstoj ocfent over de rechtbanken, de scholen, de kerken, het publieke en het gesinsleven, dikwijls zeer rechtmatig is. Doch dit neemt niet weg, dat Tolstoj's geschriften terecht genoemd worden: Het Evangelie der revolutie. In zijn laatste werk: 'Ik kan niet zwijgen' genield, pleit hij 'verzachende omstandigheden' voor de revolu- tionairen, welke roofden en moordden; ja hij verklaart ze bijna voor onschuldig; de indirecte medeplichtigen aan de misdaden zijn al de ambtenaren — van den secretaris van het ge- rechtshof tot den minister en den czar toe.

In zijn geschrift: 'Hoe zal het boerenvolk zich vrijmaken?' en: 'Het Christendom en de mili- tiearij', raadt hij het volk aan, naar God te leven; dat wil zeggen, niemand te dooden, geen eed af te leggen, noch voor de rechtbank, noch als onderdaan, noch als soldaat; niemand te straffen, in een kerker te sluiten, te ver- bannen of terecht te stellen. 'Naar God te leven,' beteekent God meer vrezen en Hem meer volgen, dan den gouverneur of den czar, en wanneer de gouverneur of de czar iets gebiedt, wat God verbiedt, dan moet men niet hem, maar God gehoorzamen. De algemeene dienstplicht is in tegenspraak met de leer van Christus. Soldaten en officieren moeten geen wapenen willen dragen en het bevel van op het volk te schieten niet opvolgen, wij elk dooden door God verboden is. Men verstaat, hoe gevaarlijk dergelijke lectuur voor het Russische volk is. Het volk heeft niet, dat als Tolstoj van God spreekt, hij niet dien God bedoelt, die zich in Zijn Woord heeft geproclamaard, en zoo aloept hij nog menigen met zich mede.

De rampen die Rusland treffen en die nog naderen, zijn mede op rekening te stellen van dien valschien protest, gelijk men hem niet ten onrechte betiteld heeft.

WINCKEL.

Voor Kinderen.

DE TEMPEL VAN DIANA.

Wij lezen in Handelingen 19 hoe er in de stad Efese, een beroemde plaats in Klein-Azië, een opreer ontstond nadat Paulus er het Evan- gelie had gepredikt. Hoe dat kwam wordt ons gezegd in vs. 24, 25, 26 en 27:

'Want een, met name Demetrius, een silver- smid, die kleine huiselijke tempelen van Diana maakte; bracht dien van die kunst geen klein gewin toe;

Welke samenvergaderd hebbende, met de handwerkers van dergelijke dingen, zeide hij: Mannen, gij weet, dat wij uit dit gewin onze welvaart hebben;

En gij siet en hoort, dat deze Paulus veel volk, niet alleen van Efese, maar ook bijna van geheel Azië, overreed en afgekeerd heeft, zeggende dat het geen Goden zijn, die met handen gemaakt worden.